

هوکاره کانی جیاوازی توانای بهرهم هیئان و گلدانه وهی گهرما عوامل الاختلاف في إمكانية إنتاج الحرارة والاحتفاظ بها

۱- جیاوازی پیکهاته کانی سهر پرووی زهوی (اختلاف مکونات سطح الأرض)

پیکهاته کانی روی زهوی وه کو یهک نین ده گورپین له کاتیکه وه بو کاتیکی تر وه له شوینیکه وه بو شوینیکی تر، وه کو ئاو وشکانی، به فر و سه هول دارستان و گژوگیا بیابان... هتد، وه رهنگیشیان جیاوازه وه کو رهنگی رهش و تاریک (اسود و غامق) رهنگی سپی و کراوه (ابيض و فاتح)، بو یه ئهم جیاوازیه له جوړ و رهنگی پیکهاته کانی زهوی ده بیته هوئی: -

۱- جیاوازی توانای سود وهر گرتیان بو بهرهم هیئانی گهرما.

۲- جیاوازی توانای گلدانه وهی ئهو گهرمایه ی که بهرهم هیئراوه.

وه جیاوازی له پیکهاته کان ده بیته هوئی جیاوازی له بهرهم هیئانی گهرما به هوئی ئهم هوکارانه وه.

أ- توانای هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی تیشکی خوږ (القابلية عكس الإشعاع - Albedo).

بریتیه له هه‌لگه‌رانه‌وه‌ی بر تیشکی خوږی شه‌پو‌ل کورت که‌له‌لایه‌ن پیکهاته‌کانی گو‌ی زه‌وییه‌وه‌ ئه‌و بره‌ تیشک‌ه‌ی که‌ هه‌لده‌گه‌ریته‌وه‌ به‌ تیشکی ون بوو داده‌نریت چونکه‌ هیچ گه‌رما به‌ره‌م ناهینیت. شیوه‌و ره‌نگی پیکهاته‌کان کاریگه‌ریان هه‌یه له‌سه‌ر بری تیشکی هه‌لگه‌راوه (Albedo).

* پیکهاته‌سپی و ره‌نگ کاله‌کان توانای ئەلبیدویان زیاتره له پیکهاته‌ره‌ش و تاریکه‌کان.

* پیکهاته‌لوسه‌کان توانای ئەلبیدویان زیاتره له پیکهاته‌زبره‌کان.

* خاکی وشک و بیابانی توانای ئەلبیدویان زیاتره له خاکی ته‌ر و شیدار.

* به‌گشتی ناوچه‌دارستان و روه‌کیه‌کان توانای ئەلبیدویان که‌متره له‌ناوچه‌روته‌نه‌کان.

* توانای ئەلبیدوی پیکهاته‌کان ده‌گوریت به‌گورینی دا‌که‌وتنی تیشکی خوږ، له‌ناوچه‌خولگه‌یی و نیمچه‌خولگه‌یه‌کان (۳۰٪) وه له‌بازنه‌کانی ژوورو (۵۰٪).

* توانای ئەلبیدوی پانتاییه‌ئاویه‌کان که‌متره به‌راورد به‌وشکانی به‌تیکرای (۸٪) خه‌ملینراوه، به‌مه‌رجیک تیشکی خوږ ستون بیت له‌سه‌ری وه روی ئاوه‌که‌ئارام بیت.

که‌واته‌هه‌تا ریتزه‌ی ئەلبیدو که‌م بیت گه‌رما‌ی زیاتر به‌ره‌م دیت وه به‌پچه‌وانه‌شه‌وه.

ب- توانای گه یاندنی گهرما (قابلیة التوصیل الحرارة).

مه به ست له گه یاندنی گهرما بریتیه له توانای خیرای گواستنه وهی گهرما له ته نیک که به ره می هی ناوه له ریگای گه یشتنی تیشکی خو ره وه بو سهری له گهر دیله کانی رو که یه وه بو گهر دیله کانی ناوی یا خود نهو گهرمای که له ته نیک تر پی گه یشتوه. (يقصد بقابلية التوصیل لجسم ما مقدار سرعة انتقال الحرارة التي ينتجها من الإشعاع الشمسي الساقط عليه من جزيئات سطحه ألی الجزيئات في داخله أو من جسم آخر درجة حرارتها اعلى متصل به).

که واته توانای گه یاندنی گهرما له هه وادا که متره له ناوو وه له ناودا که متره له وشکانی، وه وه کو بنچینه یه کی گشتی هه رچه نده توانای ته نیک بو گه یاندنی گهرما زیاتر بیّت توانای به ره هم هی نانی زیاتر ده بیّت، به لام له هه مان کاتدا توانای ونکردن و دانه وهی گهرما شی خیراتر ده بیّت. (و كقاعدة عامة كلما زادت قابلية الجسم على التوصیل زادت قدرته على إنتاج الحرارة او على اكتسابها، وزادت ایضا سرعة فقد ما انتجه او ما اکتبیه).

ج- توانای گهرمی (السعة الحرارية).

بریتیه له بری وزه‌ی پیویست بوّ بهرز کردنه‌وه‌ی پله‌ی گهرمای تهنیک (۱) پله‌ی سه‌دی. (يقصد بالسعة الحرارية لجسم ما مقدار الحرارة اللازمة لرفع درجة حرارته درجة واحدة مئوية).

نونه / (۱) کالوری گهرما (۱) پله‌ی سه‌دی (۱سم^۳) له ئاوو بهرز ده‌کاته‌وه، به‌لام هه‌مان وزه ده‌بیته هو‌ی بهرز کردنه‌وه‌ی پله‌ی گهرمی (۱سم^۳) له‌خاک به (۳) پله‌ی سه‌دی. ئەمەش ئەوه ده‌گه‌یه‌نیّت که توانای گهرمی ئاوو بهرزتره له توانی گهرمی خاک.

که‌واته پله‌ی گهرمای پیکه‌ته‌یه‌کی روی زه‌وی که توانای گهرمای زوّر بیّت وه‌کو (ئاوو) که‌متره له پله‌ی گهرمای پیکه‌ته‌یه‌کی روی زه‌وی که توانای گهرمای که‌مه وه‌کو (وشکانی) له کاتی روژ و هاویندا وه زیاتره له کاتی شه‌و زستاندا.

واته خاک له روژ و هاویندا گهرما زیاتر به‌رهم ده‌هینیت وه ئاوو گهرمای زیاتر به‌رهم ده‌هینیت له شه‌و و زستاندا.

۲- کاریگه‌ری روی و شکانی و پانتاییه ئاویه‌کان (تأثیر سطوح الیابس و سطوح الماء).

به‌شی زووری روی زهوی به ئاو داپوشراره (۷۰.۸٪) وه به‌شه که‌مه‌کیش بریتیه له و شکانی (۲۹.۲٪)، جگه له‌وه‌ش پیکهاته‌ی ئاوو و شکانی له هه‌ردوو نیوه گوویه‌که وه به‌پیی بازنه پانه‌کانیش جیاوازن له‌یه‌کتر.

جیاوازیه‌کی گه‌وره‌یه هه‌یه له نیوان به‌ره‌م هیان و گلدانه‌وه‌ی گه‌رما له‌لایهن هه‌ر یه‌ک له ئاوو و شکانیه‌وه. به‌گشتی ده‌توانین بلیین که و شکانی زیاتر و خیراتر گه‌رم ده‌بیّت به‌به‌راورد له‌گه‌ل ئاوو وه خیراتریش سارد ده‌بیّته‌وه واته توانای گلدانه‌وه‌ی گه‌رما‌ی که‌متره له ئاوو. ئەمه‌ش ده‌گه‌رپّته‌وه بوّ کوّمه‌له هوکاریک.

أ- و شکانی به‌شی هه‌ره‌زووری ئەو گه‌رما‌ی که به‌ره‌می ده‌هیّتی خو‌ی پیّ گه‌رم ده‌کات به پیچ‌ه‌وانه‌ی روی ئاوو که نزیکه‌ی (۱/۳) ئەو گه‌رما‌یه‌ی که به‌ره‌می ده‌هیّتی له پروسه‌ی به‌هه‌لم بونی خویدا خه‌رجی ده‌کات.

ب- گه‌رما‌ی جووری و توانای گه‌رمی ئاوو زیاتره له و شکانی.

ج- پانتاییه ئاویه‌کان ته‌نیکی شه‌فان (جسماً شفافاً) تیشکی خوّر به‌ناویدا ده‌روات تا قولاییه‌کی زوّر پاشان ده‌یگورپّت بوّ گه‌رمی، به پیچ‌ه‌وانه‌وه و شکانی چینیکی چره و تاریکه (جسماً معتماً) یه‌کسه‌ر به‌شی سه‌ره‌وه‌ی تیشک هه‌لده‌مژپّت و خو‌ی پیگه‌رم ده‌کات.

۴- کاریگهري بهرگي ڀوه کي (تأثير الأغطية النباتية).

* پيڪهاتهي داڀوشراو به بهرگي ڀوه کي بريڪي ڪه متر له تيشڪي خور هلددمثريت به بهراورد له گهل بيابانه کان بريڪي ڪه متر له گهرما به رههم دهينن.

* روي زهوي داڀوشراو به دارستان بريڪي زياتر له تيشڪي خور هلددمثريت به بهراورد به ناوچهيه کي گزوگيا يان ڪشتو کالي، نهمهش واته بريڪي زياتر له گهرما به رههم ديت.

* بهرگي ڀوه کي بريڪي زور لهو گهرماي ڪه به رههمي دينيت خهرجي ده ڪاتهوه به هوي ڪرداري به هلم بوون له گهلای ڀوه ڪه ڪاندا، نهمهش ده بيته مايه ي نرم بونهوهي پلهي گهرما.

* بهرگي ڀوه کي ريگري ده ڪات له دروست بوني دياردهي زياده روي گهرماي (ظاهرة تطرف الحراري) بويه له روژ و له هاوينا پلهي گهرما نرمه چونڪه ڀوهك له ريگهي گهلاڪانيهوه له (۹۰٪) ي تيشڪي خور گل ده داتهوه، وه به شيڪي زوري گهرما ڪه شي بو پروسهي نارهق ڪردني ڀوه ڪه ڪان خهرج ده ڪات

* بهلام له شهواندا و له وه رزي زستاندا لهو ناوچانهي به ڀوهك داڀوشراون پلهي گهرما به رزه چونڪه به بهراورد به ناوچه روتهنه ڪان، به هوي به رزي ريژهي هلممي ناور وه ڪهمي خيرايي با ڪه ده بيته مايه ي ڪهم بونهوهي دياردهي به هلم بوون وه بلاو بونهوهي گهرما،

۵- کاریگه‌ری به‌رگی به‌فرین (تأثیر الغطاء الثلجي).

* به‌رگی به‌فرین به‌به‌راورد له‌گه‌لّ به‌رگه‌کانی تری ئاوو وشکانی توانی هه‌لم‌ترینی تیشکی خور و به‌ره‌م هینانی گهرمای که‌متره به‌هووی ریژه‌ی ئەلبیدووی به‌فر که‌خاوه‌نی به‌رزترین ریژه‌ی ئەلبیدووی، وه‌ه‌روه‌ها هه‌تا به‌فره‌که‌نوی بی‌ت ریژه‌ی ئەلبیدووی زیاتره‌له‌به‌فره‌کوته‌کان.

* به‌رگی به‌فرین توانی گلدانه‌وه‌ی گهرمای نیه‌چونکه‌تیکشکینه‌ری به‌هیزی شه‌پوله‌گهرمیه‌کانه‌ئهم دیارده‌ش ده‌بیته‌مایه‌ی نزم بونه‌وه‌ی پله‌ی گهرما

* ئەو بره‌که‌مه‌یشی که‌له‌تیشکی خور هه‌لیده‌م‌ژیت به‌کاریده‌هینیته‌وه‌بو‌توانه‌وه‌ی چینه‌کانی سه‌ره‌وه‌ی به‌به‌رده‌وامی له‌وکاتانه‌ی تیشکی خور لی‌ی ده‌دات

۶- کاریگه‌ری رهنگ و پیکهاته‌کانی زهوی به‌ردو خاک (تأثیر اللون و مکونات الأرض الصخور والتربة).

خاکه رهنگ تاریک و ره‌شه‌کان زیاتر توانی هه‌لم‌ترینی گهرمیان هه‌یه به‌به‌راورد به خاکه رهنگ سپی و گراوه‌کان، به شیوه‌یه‌ک (۸۶ - ۹۲٪) تیشک هه‌لده‌مژن نه‌مه‌ش ده‌بیته‌مایه‌ی به‌ره‌م هینانی گهرمای زیاتر له خاکه رهنگ کاله‌کان.

روی خاکی لمی و وشک له‌به‌رئه‌وه‌ی توانای گه‌یاندنیان به‌رزه بو‌یه له‌کاتی روژدا زورتر و خیراتر گهرم ده‌بن به‌لام له‌کاتی شه‌ودا زوتر و خیراتر سارد ده‌بنه‌وه‌ واته توانای گلدانه‌وه‌ی گهرمایان که‌مه.

خاکی قورینی تهر له‌به‌رئه‌وه‌ی توانای گه‌یاندنی نزمه که‌متر و هیواشتر گهرم ده‌بیته له‌کاتی روژدا وه که‌متر و هیواشتر سارد ده‌بیته‌وه له‌کاتی شه‌ودا واته که‌متر گهرما به‌ره‌م ده‌هینیت به‌لام توانه‌وه‌ی گلدانه‌وه‌ی زیاتره له‌خاکی لمی وشک.

ئه‌و به‌ردانه‌ی که‌ پته‌ون وه کونیلهدار نین وه‌ک به‌رده ئاگرینه‌کان توانای به‌ره‌م هینانی گهرمایان زیاتره وه خیراتره به‌به‌راورو به‌و به‌ردانه‌ی که‌ پته‌ون نین وه کونیلهدارن وه‌ک به‌رده نیشته‌نیه‌کان. به‌لام له‌هه‌مان کاتدا توانی گلدانه‌وه‌ی گهرمایان که‌متره بو‌یه به‌ خیرایی سارد ده‌بنه‌وه.